Ч. 271 Неділя 3 (15) грудня 1895. Рік V.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Газети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Старостствах на провинциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року зр. 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року зр. 2·70
на чверть року зр. 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр

Торжественний в'їзд Є. Емін. Кардинала Сильвестра Сембратовича.

В доповненю опису передвчерашного торжества подаємо ще отсї дальші вісти.

По відправленю молебня і відспіваню хором „Многая літа!“ уділив Є. Еміненция благословенє насамперед присутним в церкві, а відтак з ґанку своєї палати, зібраному перед катедрою народови.

По богослуженю приймав Кардинал в своїй палатї желаня, з якими поспішили Є. Е. п. Намістник кн. Евст. Сангушко, Є. Е. Архієпископ Моравский, Є. Е. Архієпископ Іссакович та инші достойники Церкви, відтак Є. Е. Маршалок краєвий ґр. Ст. Бадені на чолі членів краєвого Виділу. Ґр. Маршалок висказав іменем Сойму і краю радість з причини високого відзначеня князя рускої церкви. Ту радість поділяють обі народности замешкуючі той край, котрі в Є. Еміненциї бачать не лише духовного, присьвячуючого своїми честнотами цілій суспільности, але й горожанина, що горячо любить той край і що все словом і ділом робив в імя віри і любви.

Є. Е. відповідаючи по польски ґр. Маршалкови, заявив, що ті желаня зворушують его глубоко тим більше, що зложив їх муж, в котрого почутє справедливости має непохитну віру, так само як має непохитну віру в его католицку ревність. „Бажаю Вашій Ексцеленциї — говорив Кардинал — щоби в краю, на котрого чолї силою волї Монарха стоїте, побіджали все принципи віри, любви і християньскої терпимости, щоби оба народи, що той край замешкують, порозуміли, що лише братна любов, вирозумілість і сильне привязанє до вселеньскої церкви суть їх силою. Я в кождій моїй молитві буду о те Бога просити, а Вам Ексцеленциє і достойні члени Виділу краєвого бажаю, щоби Бог дав вам досить сил до переведеня ваших тяжких і трудних задач“.

Відтак прибула ґенераліция з Є. Е. ґенералом Шуленбурґом на чолї, котрому Є. Еміненция дякував в нїмецкім язицї, а пізнїйше довшою розмовою по польски відзначив команданта місця ґенерала Темпіса.

Дальше прибули депутациї: урядників Намістництва з п. Віцепрезидентом Лідлем на чолї, Рада шкільна з Віцепрезидентом д-ром Бобжиньским, ц. к. Дирекция і Прокураторія скарбу з Віцепрезидентом д-ром Коритовским; депутация Ради міскої з президентом п. Мохнацким.

У відповідь на промову Ректора університету дра Бальцера, котрий прибув на чолї Сенату академічного і в коротких словах висказав радість з причини, що Є. Е. Кардинал був колись професором львівского университету — відповів Є. Еміненция, що се приносить єму честь, що депутация такої поважної інституциї прибула в его дім. Вкінци складали желаня: Проректор політехніки п. Тулїє разом з професорами і богато инших осіб.

Відтак відбуло ся у Є. Емін. Кардинала принятє для запрошених гостий.

Завтра, в недїлю, видає Є. Еміненция о годині 5 тій пополудни великий обід, на котрий одержало запросини 66 осіб.

В переїздї через Краків задержав ся Єго Еміненция на тамошнім двірци, де его торжественно витано. Именно зібрали ся на двірци під проводом о. крил. Борсука, краківского пароха переживаючи в Кракові Русини духовні, сьвітскі і войскові і повитали висідаючого з вагона Кардинала сьпівом „Многая літа!“

Коли Є Емін. Кардинал перейшов разом з своєю дружиною до салї, повитав его там о. Борсук привітною промовою. Єго Еміненция в сердечних словах на тсй привіт подякував зібраним за устроєну єму овацию. Від'їзджаючого Кардинала попращали зібрані пісьнею „Многая літа“.

З Ради державної.

Бесїда президента міністрів.

(Конець).

Справа урядників державних.

Із сказаного зрозуміете панове, що жаданя, які правительство ставить до адміністрациї, не суть не значні. Коли-ж вповні розумію, що в сїй, порушеній мною справі, має в першій лінії ділати висока Палата, то признаєте з другої сторони, що єсть річию властий заєдно інформувати правительство і давати єму можність виступати перед Палатою відповідно поученим і приготовленим.

Длятого також мусить бути змаганєм правительства удержувати власти і урядників при них при сьвіжих силах охотними до роботи, прихильних, з отвертим оком і щирим серцем для населеня, отже охотних до ініцыятиви і вільними від всяких таких впливів, котрі могли би шкодити їх безсторонному, далеко видячому і маючому на цїли та підпираючому інтереси держави поглядови. Правительство, мої

---

6)

Дещо з технїки.

III.

Коли будемо їздити електрикою сьвітами? — Електричні кухнї і печі до огріваня. — Як вириває ся зуби електрикою. — Відливанє і лютованє електрикою. — Як відливають ся дзвони.

(Дальше).

Не без причини настала була одного часу обава, що готов прийти час, коли людем забракне топлива, бо й тепер вже дає ся то в деяких сторонах відчувати. Не знаємо, як тепер, але був час, коли н. пр. в Тернополи плачено сяг дров по 30 зр. і більше, а у Львові таки що року дає ся відчувати великий брак дров. Причиною того єсть, що в многих сторонах нашого краю винищено богато лїсів. То само дїє ся і в инших краях Европи, хоч може не в такій мірі, як у нас. Але все-таки нема вже в Европі тих великих пралїсів, які колись були. Навіть і американьскі пралїси описувані тілько разів у всїляких повістях і записках з подорожий, щезають чим раз більше, і незадовго лишить ся про них згадка лиш в книжках. То саме стане ся і з лїсами Африки та Азиї, нехай лиш густїйше сїть зелїзниць їх покриє. То єсть річ певна, що люди мимо всякого накликуваня до більшої огляднасти в господарці лїсовій і мимо дійстного вже декуди стремленя до неї, більше вирубують лїсів, як засаджують нових. Щастє ще, що в глубині землї находить ся так величезна маса вугля камінного, що після обчисленя, хоч розуміє ся дуже поверховного, може вистати ще на кількадесять тисячів лїт на топливо. Але бо й ту масу камінного вугля з'їдять рік річно міліонами сотнарів зелїзниці, величезні кораблї та множество всїляких фабрик, отже й вугля стає чимраз менше Серед таких обставин єсть відрадним фактом, що люди придумали собі новий спосіб, котрим би можна заступити дерево і вуголь камінний яко топливо, а тим способом єсть сила електрична, котрої, як ми то повисше вже розказали, величезна скількість спочиває в силї води.

Дуже часто можна почути, що сила електрична не може видавати великого тепла. Люди, що так говорять, покликують ся звичайно на жарові лямпи, в котрих дійстно ледли дванайцята часть сили електричної переміняє ся в тепло; але при тім і нїхто не зважає на то, що ті лямпи суть умисно так зроблені, щоби не видавали богато тепла лиш сьвітло. З другої же сторони звістно преці, що електрикою можна викликати так велику теплоту, якої не можна викликати вїяким иншим способом. Електрика топить преці дуже легко найтруднїйше топливі металї, отже дає очевидно і богато тепла. Розходить ся лиш о то, щоби придумати такі прилади електричні, за помочию котрих можна би використовувати ту теплоту, яку дає сила електрична, а тогди можна би єї уживати навіть яко топливо, не вже лиш в деяких цїлях фабричних але й в щоденнім житю, до вареня і до огріваня.

Здає ся, що вже близький час, коли сила електрична буде робити і ту службу, коли щезнуть теперішні наші печі з коминами, з димом та саджею і коли замість муляря та коминяря буде навідуватись до наших печий та кухонь майстер з фабрики сили електричної. До того бодай стремлять вже в Анґлії і Америці. Анґлійский електротехнік Кромптон виробляє вже такі припічки і печі, що мають служити до вареня і огріваня. Єго припічок, або лїпше сказавши анґлійска кухня електрична виглядає як велика скриня з подвійними стїнами. Стїни із середини, що служать безпосередно до огріваня кухнї, суть з того боку, котрий обернений до самої середини, покриті поливом, в котрім лежать дроти з нїкеневої сталї, скручені в колїсцята. Порожне місце межи сею стїною а верхною, на котру має ся ставити горшки, єсть виповнене материялом, котрий зле проводить тепло, отже поволи розгріває ся, але й довго держить тепло. А що при вареню треба раз більшої, раз меншої теплоти, після того, чи що має ся варити, чи печи, чи лиш загрівати, то суть пороблені такі

панове, не може ніяк пустити з рук ведене політики, а річию урядника есть управильнити відносини межи своєю власною совістию і зобовязанєм перенятим через вступленє до служби та свій змисл політичний поставити зовсім в службу Є. Вел. Цїсаря і держави. Єсть в першій лінїї річию правительства дбати про урядників, і в першій лінїї есть річию урядників заступати інтереси правительства. Длятого то, мої панове, думаю, що есть в інтересї держави і людности, щоби не каламутити взаїмні відносини межи правительством а урядниками. Иншими словами, прихильність і щедра рука для моральних і матеріяльних потреб урядників суть для правительства завсїгди пожадані, від кого би они й не походили. Але правительство не може бути на то ніяк рівнодушним, коли хтось старає ся легкодушно висувати підвластних урядників против їх зверхників і на відворот.

Є. Ексц. п. міністер фінансів заповів вже в законі фінансовім, що правительство займає ся управильненєм платнї вдів і сиріт по урядниках, а я маю честь заявити нині іменем правительства, що правительство рішило ся предложити вис. Палатї не лиш той проект, але також і проект закона о управильненю платнї урядників, та можу висказати надію, що вис. Палата, сьвідома конечного внаслїдок того більшого обтяженя не відмовить державі потрібних на то сум.

Острі набої.

Лиш не радо вертаю ще раз до байки о „острих патронах". Правительство на щастє було в положеню завірити як найпевнїйше, що не було зовсім нїяких причин до заводженя якихсь войскових средств і для того їх не заведено. За то мусить правительство сконстатувати, що пробовано стріляти не лиш острими, але навіть найострїйшими патронами, але на щастє лиш на поли красномовности, а висока Палата нехай не перепудить ся — тими патронами стріляно до лави міністрів. (Веселість.)

Справа віри.

Правительство в своїм проґрамовім заявленю висказало також свої засади в справі віри, і дійстно від того часу не стало ся нїчого, що могло би в який небудь спосіб піддати ті засади в сумнїв. Противно, думаємо, що всї котрі судять безсторонно і спокійно, за той короткий час, за час нашого урядованя, набрали скорше переконаня, що наші дїла годять ся все з нашими словами і що ми не дамо ся відвести анї чи то в добрій чи злій вірі але хибно принятими поглядами, анї хоч би бурливою опозициєю, анї також сьвідомим перекручуванєм або затемнюванєм наших намірень, від простої, слушної і в добрім наміреню та по зрілій розвазї вибраної дороги.

Мої панове! Правительство есть того погляду, що християньство вимагає терпимости і що католицка віра опирає ся передовсїм на придержуваню ся і виконуваню поставлених Богом і церквою законів. Підозріваня і туманенє не мають приступу до правительства, до того правительства, що думає позістати завсїгди вірним тим правдам.

Коли прийдемо в положенє, будемо також і в практицї виконувати ті засади, не шукаючи штучно нагоди до того, бо нам наші засади до того за надто добрі.

Реформа виборча.

Наконець хотїв би я згадати ще про одну важну дійстно конечну і на наш погляд необходиму, не даючу відкладати ся справу, котрій правительство від самого початку свого урядованя присьвячає як найбільшу увагу; я маю тут на гадцї реформу виборчу. Не маю причини не відповісти на питанє, коли той проект буде предложений. Проект закона реформи виборчої есть вже від якогось часу виготовлений і видрукований; я міг би его предложити, бо маю на то навіть Найв. призволенє. Але менї не ходить лиш о сам ефект і збути ся поверховного зобовязаня а сам проект лишити его судьбі. Ми хочемо не лиш предложити той проект, але дійстно перевести его в обох Палатах Ради державної. Час від 22 жовтня був поминувши деякі предложеня і „пильні внесеня" занятий роботами буджетовими. Тепер же, коли нарада над буджетом вже розпочала ся, дїлять нас лиш яких десять днїв від ферий різдвяних. А що я переконаний, що над тим проектом не можна буде вже завтра анї тут в Палатї анї в комисиї радити, то правительство в інтересї переведеня реформи не хоче без цїли предкладати свого еляборату.

Впрочім, як понятно, був би той проект предметом всїляких розбирань а правительство за той час не було би в можности заступати свій проект перед одиноким компетентним форум, іменно перед сею вис. Палатою і еї комисиєю. З тої одинокої причини предложить правительство проект закона о реформі виборчій на першім засїданю, коли Рада державна збере ся знову в лютім, в переконаню, що комисия для реформи виборчої буде займати ся рівночасно дальшими нарадами над буджетом.

Висока Палато! Отвертість, з якою я висказав ся тут о рядї справ нашої внутрішної полїтики, нехай буде найліпшим доказом, що правительство гадає, що заслугує на то довіря, якого для себе жадає. Одушевлені найльояльнїйшими намірами не жадаємо для себе нїчого, як лиш справедливого оцїненя і признаня, що ми хоч не парляментарне, але конституцийне правительство хочемо мати лиш ту честь отреміти разом з вами, панове, до добра для народів Австриї, і — надїятись — осягнути его. В тій гадцї позваляю собі просити вис. Палату ухвалити прелїмінар буджетовий. (Грімкі брава і і оплески)

Перегляд полїтичний.

Сойми: ческий, галицкий, долїшно і горішно-австрийскі, стирийский, країньский моравский, шлеский і горицкий скликані на день 28 грудня с. р. Сойми каринтский і тирольский зберуть ся 2 сїчня, зальцбурґский 7; істрийский, форарльберґский і триестиньский 8, а буковиньский і дальматиньский 11 сїчня.

Руску депутацию витали у Відни на двірци „Січ" і „Буковина", пос. Романчук і деякі Русини. Часть депутациї повезено відтак на Гернальс до салї Гетьвендера, де еї повитали антисемити. Тут виголосив довшу бесїду Люеґер, а відтак Романчук, котрий просив Люеґера, щоби він взяв Русинів в оборону. Промавляли ще: нїмецкий народовець Польцгофер, о. Озаркевич і о. Давидяк.

прилади, що треба ними лиш порушити, а має ся таку силу тепла, як до чого потреба.

Щоби щось спечи або усмажити, то треба на то більше менше 200 степенів тепла. До такої теплоти й огріває ся електрикою верхна плита за годину. В практицї показало ся, що ся кухня електрична есть дуже добра, коли щось треба печи або смажити, але вже не так добра, коли приходить ся щось варити, бо н. пр. пів лїтри води треба огрівати 18 мінут, щоби она закипіла. Отже розходить ся ще лиш о то, щоби кухню електричну зробити догідною і до вареня. Що-до коштів то показало ся, що треба майже за 2 кр. електрики зужити, щоби заварити на окріп одну лїтру води. Мимо того кухні електричні входять вже в Анґлії в практику, а навіть заведено вже кілька шкіл, в котрих учать варити на електричній кухни.

За то дуже практичними мали показати ся електричні печі Кромптона до огріваня. Печі ті складають ся з поодиноких великих плит, на котрих з одного боку суть уміщені під поливою дроти, що ставлять силї електричній такий опір, що не розгрівають ся нїколи більше як на 130 степенів. Печі ті надають ся однакож лиш до огріваня таких будинків як н. пр. будинки соймові, театри і т. д., де насамперед в споді будинку огріває ся воздух, а відтак теплий воздух розходить ся по цїлім будинку.

Недавно тому роблено також і в Монахові проби з електричними кухнями і печами до огріваня винаходу Нїмця Гельберґера. Знатоки кажуть, що его кухні суть ще лїпші, як кухні Кромптона, а кошти вареня електрикою суть ще менші, бо заварене лїтри води коштує ледви крейцар.

Коли вже можна електрикою готовити страви для зубів, то чомуж би не можна нею і зубів рвати. Електрика, бачите, бере ся нинї до всего. Впрочім повинна би електрика мати навіть першеньство в рваню зубів, бо заким штука технічна стала еї уживати до своєї роботи, то штука лїкарска вже давно еї уживала. А всеж-таки рване зубів електрикою есть досить цїкаве і ориґінальне. Француска ґазета La Nature доносить іменно, що якийсь анґлїйский лїкар придумав таку машину електричну, котра дуже скоро і без болю вириває зуби. Той хто дає собі рвати зуб, сїдає перед малу електричну машинку, бере в руки оба дроти від неї, а лїкар пускає електрику, котра зачинає насамперед ходити ему по руках як мурашки і трясти ними. Лїкар дотулить ся відтак відповідним приладом до болючого зуба і електрика в тій хвили его вириває, а недужий не чує того болю лиш щипанє і трясенє електрики. Ну, також благодать; але коли би то можна електрикою так само вставити нові здорові і не штучні зуби, то благодать була би ще більша. Тої штуки вже й електрика не докаже.

Далеко більшої ваги, як рване зубів при помочи електрики есть відливанє всїляких металїв способом, який придумав російский інжинїр гірничий Никола Славянов. Вже чотири роки як він винайшов той спосіб, але аж тепер, коли вже все придумав як оно треба, виступив явно з своїм винаходом. Звістно загально, що коли в описанім попереду приладї Вольти до робленя електрики заложити на кінцї дротів, що ідуть від того приладу, кінчасті вуглики і зблизити до себе, то они зачинають горіти і дають дуже ясне сьвітло каблукове, а при тім і дуже велике тепло. Славянов переконав ся, що з кінця одного дроту, котрий учені називають позитивним, виходить електрика, котра дає два рази так велике тепло, як та, що виходить з кінця другого дрота, званого неґативним. Отже Славянов ось що зробив: на конець одного дрота (позитивного) причепив форму до відливаня, присунув штабу до форми і зелїзо зачало на кінци топити ся та скапувати у форму. А що оба кінцї дротів взглядно зелїзо і форма мусять все в однїй мірі бути зближені до себе, то він ще й придумав такий прилад, котрий в міру того як зелїзо топить ся, підсуває его близше до форми. Тим способом може Славянов не лиш топити і відливати всїлякі металї, але ще й робити з них мішанину н. пр. литого зелїза зі сталею, міди або бронзу зі сталею або литим зелїзом. Лиш то одно стоїть ще електричному відливаню на заваді, що оно за дороге.

За то сей спосіб надає ся дуже добре до направи взглядно лютованя ушкоджених або розбитих частий машин. Був такий н. пр. випадок: велике колесо розмахове, 2 метри в промірі і 950 кільо ваги упало на землю і розбило ся так, що кусень з него відпав. Фабрика, що то колесо робила і мусїла на час доставити, не могла вже зробити нового, взяла ся отже до електричного лютованя. На розбите місце заложено насамперед форму, відтак один дріт від машини електричної сполучено з одним дротом а кусень зелїза над формою з другим дротом. До 24 годин була вся робота готова і коштувала всего 9 зр. а на колесї не було анї слїду, щоби оно десь було злютоване; втоплене з него зелїзо злило ся з ним так докладно і так міцно, як коли-б оно нїколи не було розбите. В той сам спосіб направлено також дзвін, в котрім виломив ся спорий кусень криси. Цїкаве при тім було, що післанцеви, котрий привіз дзвін до направи, казали зачекати, доки его не направлять. Дехто гадає, що електрикою таки вже все можна в однїй хвили зробити. Електричний спосіб лютованя показав ся так догідним, що его тепер вже загально всюди уживають.

Але коли вже бесїда про відливанє та про дзвони, то, гадаємо, не від річи буде розказати тут, як відливають ся дзвони. Нема села, в котрім не було би дзвонів, а однакож дуже мало людий знає, як дзвони роблять ся.

Відливанє дзвонів розпадає ся на дві ро-

З Риму доносять, що положене армії ґен. Баратієрі'го в Еритреї есть дуже прикре. Абесинці в силі 90.000 войска посувають ся дальше і Баратієрі буде мусів, здаєсь, утікати аж до Масави. Абесинці забрали крім того Італіянцям одну гірску батерию.

НОВИНКИ.

Львів дня 14 грудня 1895

— **Іменованя.** П. Міністер віроісповідань і просьвіти іменував дра Густ. Пйотровского приватного доцента ц. к. Університету ад'юнктом школи ветеринариї.

— **Є Еміненция Кардинал** Сильвестер Сембратович складав вчера перед полуднем візити з подякою у Є. Е. Намістника кн. Евстахия Сапішка, у Є. Е Маршалка краевого ґр. Баденї'ого та у Є. Е. Архіепископа Моравского. Кардиналови товаришили в візиті у Архієпископа Моравского папскі аблеґати прадат Бавмгартен і ґр. Петромаркі.

— **П. Омелян Попович,** придїлений буковиньскій краевій радї шкільний повітовий інспектор, іменований провізоричним професором рускої мови в учительскій семинарії в Чернівцях.

— **З Станіслава** пишуть: В недїлю 8 грудня відбули ся в комнатах „Рускої Бесїди" конститууючі збори міщаньскої читальні „Просьвіти", котра заснувала ся з почином місцевої філії „Просьвіти". В зборах взяло участь над 30 людий, котрі по гарних промовах дра Коцюби і проф. Масляка вибрали виділ і на перші потреби зложили кілька зр. Читальня буде містити ся в „Рускій Бесїдї" котра дасть безплатно льокаль і сьвітло.

— **Виділ філії товариства „Просьвіта" в Самборі** має честь оповістити, що дня 23 н. ст. грудня відбудуть ся загальні збори членів тої-ж філії в комнатах Рускої Бесїди о годині 11-ій в полудне. Збори розпічнуть ся поминальним богослуженєм за упокій помершиx членів, а програма самих зборів ось така: 1) вступне слово голови або его заступника; 2) справоздане уступаючого виділу з діяльности за рік 1895; 3) провіренє рахунків; 4) вибір нового виділу; 5) внесеня членів. — Упрашає ся о як найчисленнійшу участь. (Другі часописи просимо о повторене сеї дописи).

— **Процес о убийство** відбув ся передвчера у Львові перед судом присяжних против Франца Литвина, 21-літного паробка з Сихова. Справа була така: Дня 5 жовтня розпочала ся між кількома господарями з Сихова, в тамошній коршмі бійка. На ту бійку війшов до коршми обжалований і вмішав ся в бійку, беручи в оборону свого свояка. В бійці хопив тяжку склянку від пива і ударив нею кілька разів в голову Лямбуцкого, котрого відтак треба було віднести до дому, звідки віддано его до шпиталю і він там вскорі помер в наслідок згаданого побитя.— Вернувши з коршми до дому поперечив ся з родичами і ударив каменем вітця в голову так сильно, що той упав на землю, відтак кинув ся на лежачого, бив его, копав ногами і викинув до гноївки. По переведеній розправі засуджено Литвина на 8 місяців тяжкої вязниці.

— **Двоженьство.** Перед судом в Кракові розпочала ся дня 11 с. м. розправа против різника Александра Зайдля, обжалованого о двоженьство. Се той самий різник, котрий стріляв з револьвера до судиї і відбуває за то кару 10-літної вязниці. Зайдель походить з Лодзї, в Королївстві Польскім, де оженив ся в 1880 році з 17-літною Агнішкою Кібель. Протративши цілий маєток жінки, покинув ей з двоїма дітьми, жив в Варшаві, Вильні, Петербурзї, а відтак осїв в Кракові. Тут оженив ся з вдовою по різнику Шпаковскою, а одержавши 10.000 зр. віна за нею отворив склеп з мясом. Між тим дізнала ся его перша жінка о місци его побуту і внесла против него жалобу до прокураториї, котра зарядила процес. Трибунал узнав Зайдля винним, однако з причини, що его вже за немірене убийство засуджено на найвисшу кару 10-літної вязниці і що длятого після закона не можна его засуджувати на дальшу додаткову вязницю — то заострено его кару в той спосіб, що засуджено его на один піст що місяця через пять літ і на темницю кождого 24 лютого, яко в роковини его другого вінчаня. Зайдель приймив вирок.

— **Довговічність.** Дня 30 падолиста с. р. померла в місцевости Вербоц коло Сениць, в комітаті нитряньскім 108-літна старушка Фіндлерова. Помимо такого преклонного віку держала ся померша аж до послїдних днів дуже добре. Старушка полишила 74-літного сина, 64-літну дочку, 14 внуків і 28 правнуків.

— **Холєра.** В лїченю з попередних днів полишило ся 6 осіб; дня 12 грудня с. р занедужали дві особи, виздоровіла одна, померла одна, а в лїченю лишило ся 6 осіб. Новою місцевостию, де проявила ся холєра, есть Панталихів в теребовельскім повітї.

— **Фальшоване гроший** нигде так не розповсюднене як в Сполучених Державах. Полковник Газен, начальник тайного виділу в міністерстві скарбу, виготовив тепер цікаве справоздане що-до тих фальшовань і має его предложити конґресови. Після того жерела в минувшім році підроблено в Сполучених Державах і пущено в обіг фальшивих гроший за 5 міліонів долярів. Арештовано, доказано вину і засуджено 184 фальшівників, а підозріних о фальшоване гроший потягано до відвічальности 700 осіб.

— **За великі вимоги.** Покійний професор віденьского університету др. Гіртль був раз при іспиті, як проф. Лянгнер питав одного слухателя медицини. Проф. Лянгнер подав студентови якусь маленьку кісточку і сказав: „Тут маєте кісточку; не оглядайте ей, лише обсуньте ей пальцями і скажіть, чи кістка належала до правої чи до лївої сторони тїла та чи походить з мужчини чи з женщини?" Бідолашний студент почервенів з заклопотаня та кинув благальний погляд на професора Гіртля. Той сидів спершу спокійно, але відтак зірвав ся з крісла і крикнув до студента: „Як відповісте на питане мого п. товариша, то скажете менї відтак, як називав ся той чоловік, з котрого тота кість походить, в котрім місті він мешкав і при котрій улици?" То питане уратувало студента, що не перепав при іспиті, але професор Лянгнер від того дня не питав ніколи в присутности свого товариша дра Гіртля.

— **Ювілей вилок.** Сего року минає 900 літ з того часу, як в Европі почато уживати при їдженю вилок. В осени 995 р. женив ся син венецкого дожі Петра Орзеоля з візантийскою княжною Артілею, сестрою всхідно-римского цїсаря. Княжна Артіля привезла з собою двозубі вилки і золоту ложку. Ложка не була тогдї вже Венецияним новиною; за те вилки були чимсь невиданим. Венецкі панї очевидно пійшли слїдом Візантийки і хоч з разу незручно їм було поводитись з вилками, таки згодом приняла ся новина в заможних домах венецких. Але віків треба було ще на те, поки уживанє вилок розійшло ся по-за межі Венециї. Адже і там не хибло людий, що глузували собі з новини і звали ей сьмішним, ба навіть шкідним збитком. Аж около 1360 року входять вилки в звичай у Фльоренциї і по инших містах Італії. У Франциї по раз перший в році 1379 згадує ся про вилки в списї королївского срібла; але ширше починають їх уживати аж в році 1550. До Анґлїї привіз вилки просто з Венециї подорожний Корґат в році 1608; однак аж під конець XVII-ого столїтя почали їх там уживати загально. Нинї уживають вилок майже по цїлій земли.

ТЕЛЕГРАМИ.

Відень 14 грудня. Старший учитель в Коломиї, Гр. Кульчицкий, одержав золотий хрест заслуги.

Рим 14 грудня. Міністер війни покликав старших резервістів, котрі мають бути вислані до Африки.

Константинополь 14 грудня. Прибули тут вже другі кораблї стацийні, анґлїйский і італїяньский, нинї мають приїхати австрийский і французский.

За редакцию відповідає: **Адам Креховецкий.**

боти: на роблене форми, до чого треба не малої зручности та часу і на само відливане. Що форма робить ся з глини, се звістно, але в тім річ, як? До великих дзвонів копає ся насамперед велику і мурує ся з цеґли таку форму, яку має мати дзвін в середині. Та форма есть в середині порожна і служить за піч, а отвір з неї виходить горою в тім місци, де есть голова дзвона. В так зробленій формі можна розпалити огонь і дим виходить з неї горішним отвором, а з боків суть знову отвори до підпалюваня і до приступу воздуха. Коли вже готова форма з цеґли, обмащує ся ей гладонько глиною, так, щоби опісля середина дзвона була рівна і гладка і наконець обмащує ся ще розробленим з водою мілко потовченим вуглем, щоби опісля дійстна форма дзвона легко відстала від сеї середної части або т. зв. ядра. По сій роботі розпалюєсь у формі огонь і сушить ся ядро. Коли ядро вже висхло, наліплюєсь на него глину так грубо, як грубий має бути дзвін, а до глини додає ся трохи клоча, щоби лїпше держала ся і не пукала. Ту рівно вигладжену дійстну форму дзвона або т. зв. сорочку, намащує ся відтак тонькою верствою воску, змішаного з лоєм і на нїй вырабляє ся написи та рисунки, які мають бути на дзвоні. На так зроблену сорочку форми наліплюєсь знову глину перемішану з клочем, насамперед тоненькою верствою, щоби добре пристала до форми, а відтак чим раз грубше аж зробить ся таки добре груба покрива або плащ. На той плащ накладають ся ще зелїзні обручі, раз на то, щоби він лїпше держав ся, а відтак, щоби за ті обручі можна плащ піднести.

Тепер запалює ся у формі знову огонь. Віск на формі топить ся і спливає, а висушений плащ підносить ся з форми краном в гору і осторожно розбиває ся та здоймає ся форму (сорочку) на ядрі, а відтак знову закладає ся плащ. Тимчасом робить ся форму на голову дзвона, лишаючи в нїй отвір до вливаня розтопленого металю і до виходу воздуха з форми. Коли вже все готове, насипує ся до середини ядра, там, де перед тим горів огонь, землї і цїлу форму в ямі обсипуєсь землею.

Тепер наступає друга робота, само відливане. В печи, уставленій близько форми, топить ся насамперед мідь, а відтак додає ся цини. Звичайна мішанина бронзу на дзвони есть така, що на 78 частий міди дає ся 22 части цини. Давнїйше додавано ще й срібла, нїби длятого, щоби дзвін мав красний голос. Побожні люди зносили срібло і кидали до бронзу, але показало ся, що в старих дзвонах анї слїду срібла. Та й зовсім річ проста, бо срібло не мішає ся з бронзом; оно оставалось на споді в печи, а хитрий дзвонар забирав собі его. По вилитю лишає ся ще дзвін день або два на формі, щоби поволи остигав, а відтак здоймає ся і вигладжує ся та причіпляє ся в середині т. зв. клепало або серце.

Голос дзвона зависить від его розмірів. При зовсім рівних впрочім відносинах має той дзвін грубший голос, котрого промір есть більший. Чим менший промір, тим тонший голос. Промір від криси до криси есть звичайно 15 разів так великий, як за груба криса в тім місци, де в ню бє серце; найменший промір в середині повинен бути о половину менший, як промір від криси до криси. Серце повинно більше менше важити двайцяту часть цїлого дзвона; его роблять звичайно з кованого зелїза.

Найбільший дзвін есть в Москві на Кремли; его вилили в 1533 р. і він важить 26.250 кільо, есть на три метри і черть високий, а в долинї майже на півчетверта метра широкий. Цїсарский дзвін в Кельні важить 27.150 кільо, а великий дзвін в церкві сьв. Петра в Римі важить 19.000 кільо.

(Дальше буде).

Бюро дневників і оголошень **Л. Пльона** у Львові
улиця Кароля Людвика число 9, приймає
абонамент на всї дневники по цїнах оригінальних.

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.